ELS DIJOUS DE BERENAR

Proposta per a declarar els Dijous de Berenar com a Patrimoni Immaterial d'Interés Local.

monòver

Introducció i gènesi del projecte

Monòver és un poble ric en història i costums. Un patrimoni que no sols es troba en els seus edificis històrics, en els carrers i en els paisatges, sinó també en les tradicions, en la manera de viure i en la memòria col·lectiva de la seua gent. Aquest és el que anomenem patrimoni immaterial, un llegat que es transmet de generació en generació i que dona identitat i cohesió a una comunitat.

Els valors del patrimoni immaterial són fonamentals: arrelen les persones al seu entorn, reforcen el sentiment de pertinença i es converteixen en una expressió viva de la nostra història i cultura. La Generalitat Valenciana, conscient d'aquesta riquesa, ofereix a través de la Llei de Patrimoni la possibilitat de sol·licitar la declaració de **patrimoni immaterial de rellevància local,** un reconeixement que ajuda a protegir i divulgar aquestes manifestacions culturals.

A continuació, exposarem per què pensem que **els Dijous de Berenar** reuneixen les característiques necessàries per a rebre aquesta consideració, i per què formen part essencial de la identitat monovera.

Fitxa

Identificació

Dijous de berenar

Identificació geogràfica

Monòver, Vinalopó Mitjà (Alacant)

Àmbit

Creences, rituals festius i altres pràctiques cerimonials

Tipologia

Festivitats populars

Denominació principal

Dijous de berenar

Comunitat o persones relacionades amb l'element

Poble de Monòver a través dels seus forns

Descripció curta

Els dijous de berenar són una tradició molt arrelada al poble de Monòver. Se celebren des del primer dijous després de Sant Antoni (17 de gener) fins a l'últim dijous anterior al Dimecres de Cendra. Es tracta d'una celebració estesa per tot el territori valencià, però que ha perdut vigència a la majoria dels municipis. No obstant això, aquesta celebració a Monòver encara es manté ben viva. Aquesta festa està relacionada amb l'inici de la Quaresma i consisteix en menjar-se el dolç de la mona de pasqua acompanyat d'amics i familiars en un ambient festiu i popular.

Marc espacial

Els Dijous de Berenar a Monòver no tenen un marc geogràfic definit: se celebren tant al nucli urbà com a les partides rurals pròximes. Els monovers, tradicionalment, eixien cap a llocs com la Pedrera, la Canyadeta, la Rambla, el Molins o la Serreta de les Escampilletes, buscant espais naturals i punts elevats des d'on gaudir de bones vistes mentre compartien el berenar. Això reflecteix una connexió estreta amb l'entorn, ja que en aquestes eixides no només es gaudia de la convivència, sinó també del paisatge i del patrimoni local. D'aquestes partides i el fet de menjar-se la mona han derivat diverses cançons de les quals en parlarem més endavant.

Marc temporal

Els Dijous de Berenar tenen una duració variable cada any, ja que depenen del calendari litúrgic. Comencen el primer dijous després de Sant Antoni (17 de gener) i es prolonguen fins a l'últim dijous abans del Dimecres de Cendra, que marca l'inici de la Quaresma. Això vol dir que la duració pot oscil·lar entre tres i set setmanes, segons quan caiga la Pasqua cada any. Quan la Setmana Santa és primerenca, els Dijous de Berenar són més curts, i quan és tardana, s'allarguen més.

Descripció i caracterització

A) Origens documentats o atribuits

Els Dijous berenar tenen relació amb la festivitat que en altres parts d'Espanya i d'Europa es coneix com el Dijous Gras o Dijous Llarder. Es tracta d'una tradició cristiana que marca l'últim dijous abans de la Quaresma i que sovint està associada al Carnestoltes. Aquestes festes, segons Ignasi Correa i Marín, estan documentades a l'antic Regne de València des del segle XVII, quan el rei Felip II va deixar per escrit l'existència d'aquesta celebració a una de les seues cròniques (Correa, 2023: 134).

Com que la Quaresma és un temps de dejuni i abstinència, els dies previs al Dimecres de Cendra oferien l'última oportunitat per a celebrar i menjar en abundància abans de Pasqua. Tradicionalment, aquest dijous estava dedicat a la gastronomia i la convivència, amb trobades entre familiars i amics per a gaudir de menjars típics, especialment aquells que després serien restringits durant la Quaresma.

Segons l'estudi realitzat per Ignasi Correa i Marín, tot pareix indicar que aquesta tradició es realitzava un sol dia, l'últim dijous abans de la Quaresma. Aquesta varietat de la festa a la resta de l'estat encara té prou vigència i extensió. Per exemple, a la veïna localitat d'Asp, és una celebració amb força participació que rep el nom de "El día de la Jira".

Això no obstant, el cas propi i el que li dona el caràcter significatiu i immaterial a aquesta festa és la variació que ha tingut a les ciutats de Monòver i Sagunt. En principi, segons apunta l'estudi esmenat anteriorment, en aquestes ciutats els dijous de berenar també tindrien la consideració de festa d'un sol dia. No obstant això, no se sap per què, encara que segurament marcat pel calendari agrícola i laboral, la festa única es va transformar en mitges festes o en diversos dijous de berenar, tal com ho coneixem hui en dia.

Endinsant-nos una mica més en la trajectòria dels dijous de berenar a Monòver podem fer una recerca històrica per assenyalar les mencions a aquesta festa al llarg del temps. Al llibre de Monòver de Canyís i Canyissaes[1] trobem diverses referències a aquesta festa. La primera d'elles és la d'un article publicat al diari "El Pueblo" l'any 1907[2]. Aquest article s'anomena "Es Berenes", i d'aquest hi destaquem alguns fragments interessants:

> Es berenes des dichaus en Munove son tradicionáls. Son com á manera de prólogo d'es famosses "mones de pasqua". Hay familia que tot u sacrifica en tal de llevá á la rambla d'Elda una bona sistella.
> -En aneu molts de berena?
> -Pos mira, yo y la novia, dos; sa mare y l'onque Pere, cuatre; Táfol y Plausides, sis; sa mare y sun pare, uit; es sis mañacos y no se si vendrà ma tia Pepa y sa filla; en total, catorse ó setxe.
> -Anem dos carros y tenim dos costáls de ramucha pa adonarlo. Llevem la borrega del onque Peñetes y una bota que li cap un cante.
> -En la Rambla mos achuntarem en tota la comparsa de Blay, Ull, Soca y el Chuplat.
> -Después de berenà, chuarem as prendes, á correchetá amagá y as pilaréts, y después, es homens soles, un rato á marro.
> -Después tots vinga al carro, vinga la escorfá y vinga el pesic y vinga a femos cuscanelles, y tocán el acordeón y chillán, per la carretera, chino á chano al poble.

[1] Canyís i Canyissaes és un llibre on es repleguen tots els articles publicats per Canyís a la revista "El Pueblo". Canyís va ser un personatge fictici creat per Joaquín Amo, que parlava de les novetats del poble en valencià no normalitzat. Els articles publicats daten de principis del segle XX. Aquest llibre el va publicar l'Associació d'Estudis Monovers.
[2] Publicació local.

El personatge de Canyís, amb el seu to humorístic i en valencià popular, retratava als seus escrits del setmanari El Pueblo —recollits en el llibre esmentat— anècdotes i acudits sobre la vida de Monòver. En aquests textos es reflecteix perfectament el calendari festiu vinculat a la Pasqua: Carnestoltes, la Setmana Santa, els Armats, la Quaresma, els dies de mona i, naturalment, els Dijous de Berenar, que també apareixen al seu llibre com una festa més relacionada amb el cicle festiu de la localitat.

En aquest sentit, dins del mateix llibre, també trobem altres referències als dijous de berenar. En concret aquesta menció fa referència a la cistella de la mona. L'article es va publicar l'any 1910, i porta per nom "Dies de Pasqua":

> La mona, ya tots sabem lo qu'es una sistella més o manco, acaramullà en ous bollits, fritá de conill en carchofes y faves, un mesclat de ompliura, algunes teronches y un parell de toñes. Pos bueno, si astó (qu'es prou) for tot, casi no tendria raó de se perque lo mateix pots sopá en casa y asunto concluio. Pero la mona de la sistella es lo manco; la mona es la tartana, el paseo, la novia, la guitarra, el ball, es cansons, el choc d'es pilarets, el palpeo y moltes atres coses més que el flare, suponc, haurá fet publiques dende la trona.

Canyís destacava aquests berenars com una cita imprescindible, quasi sagrada, però més enllà del pa, la llonganissa i la bota de vi, el que realment donava gust a la festa era la companyia. Perquè un bon berenar no es mesurava per allò que es portava a la taula, sinó per les rialles compartides, les històries contades i eixa complicitat monovera que feia de cada trobada un record per sempre.

Per altra banda, Francisco Montoro Pina, en una publicació anomenada "Monóvar: Anécdotas y personajes de nuestra historia" també recull alguns escrits populars relacionats amb la vida al poble durant el segle passat. Aquest fragment en concret, s'anomena "Dijous de berena", i va ser escrit per Joaquín Román Alfonso l'any 1926, per al diari "La Cháchara"[3].

> La estació està plena de chiques molt guapes, que en sistelles o buchaques totes lleven la berena.

Com podem veure, els textos de Montoro[1] també reflecteixen la importància i la vigència dels Dijous de Berenar dins del calendari festiu, destacant així el seu arrelament en la tradició i el seu paper en la cultura popular. Aquests dos textos mostren que, com a mínim, la variació actual dels dijous de berenar a Monòver té almenys 120 anys d'història, tot i que segurament és molt anterior. Per aquest motiu, i en resumits comptes, a nivell històric podem extreure les següents conclusions:

- Origen històric i religiós: La tradició té les seues arrels en el Dijous Gras o Dijous Llarder, una festivitat cristiana documentada des del segle XVII, que marcava l'últim dia de celebració abans de la Quaresma.

- Evolució singular a Monòver: Mentre que en altres llocs, com Asp, la celebració es manté com un esdeveniment d'un sol dia, a Monòver la festa es va expandir a diversos dijous, probablement per l'adaptació al calendari agrícola i laboral.

[3] Publicació local

[4] Francisco Montoro. Escriptor local

- Arrelament i continuïtat: Malgrat els canvis socials, la festa ha perdurat gràcies a la implicació de forns, institucions, escoles i la comunitat, fet que ha garantit la seua transmissió generacional.

- Testimonis històrics: Documents i articles des de principis del segle XX confirmen la importància dels Dijous de Berenar dins del calendari festiu monover. Autors com Canyís i Montoro recullen en les seues obres la vigència i valor cultural de la tradició. Encara que segurament és anterior.

- Valor cultural i immaterial: Més enllà de la gastronomia, els Dijous de Berenar són una expressió de la identitat col·lectiva de Monòver, on el més important no és el menjar, sinó la companyia, la convivència i la festa compartida.

B) Evolució i modificacions

Des que els Dijous de Berenar van passar de ser una celebració d'un únic dijous a molts dijous consecutius, la festa ha mantingut la seua essència i pràcticament no ha sofert variacions. Tot i que no és una festa en el sentit més formal, on es fan grans celebracions amb desfilades o activitats organitzades, sí que continua essent un moment de convivència i tradició.

La gent participa de la manera que pot, adaptant-se a les circumstàncies de cada any i a les seues pròpies rutines. Alguns prefereixen eixir al camp a fer el berenar, mentre que altres opten per reunir-se a casa o en altres espais pròxims. Tot i això, el menjar continua sent el centre de la celebració, amb la mona com a protagonista.

Aquesta flexibilitat és una de les claus que fa que la tradició es mantinga viva, ja que tothom pot participar-hi de manera informal, sense la necessitat de grans preparatius o de seguir un guió preestablert. Els Dijous de Berenar continuen essent una festa popular que fomenta la convivència i la relació social, i que s'adapta a les necessitats i gustos de la comunitat, mantenint el seu caràcter més autèntic i arrelat.

C) Personatges, indumentàries i funcions

Els Dijous de Berenar a Monòver són una festa popular i de caràcter informal, i no tenen codis de vestimenta ni personatges fixos com ocorre en altres festivitats. Aquesta tradició es basa principalment en la convivència, el gaudi del paisatge i la gastronomia local, especialment la mona de Pasqua. Les persones poden vestir-se còmodament, segons les condicions del temps i les activitats que vulguen fer, ja que la festa se celebra al camp o en espais a l'aire lliure, sense necessitat d'un vestuari específic.

És una celebració més centrada en l'aspecte social i gastronòmic que en altres elements com els vestits tradicionals o la representació de personatges. La diversió ve de la companyia, el berenar compartit i, en molts casos, de les cançons de mona i les bromes que acompanyen la jornada. Així, els Dijous de Berenar es mantenen com una festa més espontània i menys protocol·lària, on el més important és gaudir del moment i mantenir viva una tradició que uneix generacions.

D) Relació de béns mobles

Els Dijous de Berenar no tenen elements mòbils associats com poden tenir altres festes que inclouen carrosses, parades o elements festius itinerants. Aquesta celebració es basa més en el caràcter espontani i influït per la naturalesa. Les persones s'ajunten al camp o en espais propers per a compartir el berenar, sense la necessitat d'incloure elements com estructures mòbils, decoracions elaborades o parades.

El focus de la festa és la convivència i la tradició gastronòmica, amb la mona de Pasqua com a element central. Això la fa una festa de caire més senzill i natural, on el paisatge i l'entorn juguen un paper important. Així, el mateix acte d'eixir al camp o a les partides rurals pròximes, sense la necessitat de muntar grans espectacles, és part del seu encant. La comunitat es reuneix de manera desenfadada i informal, sense la pressió d'organitzar grans elements o infraestructures mòbils.

Aquesta manca d'elements mòbils fa que els Dijous de Berenar siguen una festa més genuïna, on el més important és compartir moments en companyia, en contacte amb la natura i en celebració de la cultura local. Encara així hi ha diversos elements immobles que hi són presents en l'imaginari col·lectiu gràcies a les cançons de mona. En aquest àmbit podem destacar el Pont de Ferro, les basses del Bull, la Bassa dels Patos o la Bassa de la Pedrera.

E) Patrimoni gastronòmic vinculat a la festa

La mona de Pasqua constitueix un element central en els Dijous de Berenar, tant des d'una perspectiva gastronòmica com sociocultural. Aquest dolç tradicional, elaborat a base de farina, ous, sucre i, de vegades, enriquit amb altres ingredients, ha mantingut una presència constant en la dieta festiva valenciana, especialment a Monòver, on el seu consum no es restringeix al Dilluns de Pasqua, sinó que s'estén a jornades prèvies com els Dijous de Berenar.

Sòcioculturalment, la mona no és només un producte de consum, sinó un element ritualitzat dins del cicle festiu primaveral. La seua presència en els Dijous de Berenar evidencia la funció cohesionadora d'aquest costum, que reforça els vincles socials a través d'una pràctica compartida, en la qual la gastronomia actua com a vehicle de transmissió intergeneracional. La tradició de trencar l'ou dur contra el front d'un company exemplifica com els rituals lúdics es vinculen a l'alimentació, i doten així de significat social l'acte de menjar.

Pel que fa a la seua elaboració, els forns tradicionals de Monòver han preservat un receptari que pràcticament no ha experimentat variacions al llarg del temps. Aquesta estabilitat en la fórmula i el procés d'elaboració respon a la importància de la mona com a producte identitari, en què la permanència es valora per damunt de la innovació.

En conclusió, la mona de Pasqua no és únicament un dolç festiu, sinó un component fonamental del patrimoni gastronòmic i cultural de Monòver. El seu paper en els Dijous de Berenar exemplifica la interconnexió entre alimentació, tradició i sociabilitat, mantenint viva una pràctica que enllaça el passat amb el present.

Tot i que la mona és l'element més emblemàtic dels Dijous de Berenar, a Monòver aquesta festivitat s'articula també al voltant d'una rica cultura gastronòmica vinculada a la carn i als vins. En aquest context, l'omplidura hi juga un paper destacat, especialment en la seua versió més característica: la llonganissa seca, que esdevé un acompanyament habitual i gairebé ritual en els dies de mona.

Aquesta tradició carnívora es veu reforçada pel paper que tenen els cellers monovers. Actualment, Monòver compta amb set bodegues que elaboren vins de qualitat i proximitat, especialment pensats per harmonitzar amb la gastronomia local durant aquestes dates. A més, cal destacar el protagonisme del licor del Cantueso, un herbero elaborat i patentat a Monòver, que ha esdevingut símbol identitari i complement festiu habitual en els berenars.

Així, els Dijous de Berenar constitueixen no només una celebració lúdica, sinó també una expressió complexa del patrimoni alimentari monover, on dolços, carns i licors conformen una unitat cultural d'arrel popular.

F) Patrimoni sonor vinculat a la festa: les cançons de mona

Les cançons de mona són una part fonamental de la tradició dels Dijous de Berenar a Monòver. Aquestes tonades populars, transmeses de generació en generació, acompanyaven els moments de festa quan la gent es reunia al camp per a menjar la mona, jugar i compartir una vesprada de convivència.

El cant d'aquestes cançons, sovint amb un to festiu i humorístic, reforçava el sentit de col·lectivitat i d'alegria, fent que el berenar no fora només un àpat, sinó també una celebració. A més, aquestes melodies ajudaven a marcar els ritmes de la festa, creant un ambient animat enmig de la natura. Aquest costum, que encara es recorda entre els monovers, és una mostra viva de com la música i la cultura oral han format part del patrimoni festiu de la localitat.

D'aquesta manera, les cançons de mona han sigut un element essencial dels Dijous de Berenar, reforçant la identitat local i mantenint viva una tradició que uneix gastronomia, natura i expressió popular. Les cançons documentades que encara es canten els dijous de berenar es poden consultar a l'annex 3.

Interpretació i simbolisme

Els Dijous de Berenar actuen com un ritual de cohesió social. Grups d'amics i famílies s'organitzen per anar d'excursió a la serra o a paratges emblemàtics com la Pedrera, La Canyadeta o els Molins, on comparteixen un menjar típic. Aquest costum reforça els vincles comunitaris i reafirma la pertinença al poble. El menjar és un element central. El plat més emblemàtic d'aquesta tradició és la mona. També són habituals els entrepans de truita o embotit, que recorden la senzillesa i l'austeritat de l'alimentació popular. Aquesta elecció gastronòmica podria simbolitzar l'última etapa d'esbarjo abans de la Quaresma, un període històricament marcat per restriccions alimentàries.

L'elecció de la natura com a escenari dels berenars no és casual. La serra de Monòver i els seus voltants han estat sempre espais de reunió i convivència per a la població. Aquesta pràctica reforça la relació entre el poble i el seu paisatge, donant valor al patrimoni natural i fomentant el respecte per l'entorn.

Tot i els canvis socials i culturals, els Dijous de Berenar continuen sent una celebració viva. La transmissió generacional ha permés que aquesta tradició es mantinga, encara que adaptada als temps moderns, on la immediatesa i la digitalització han canviat la manera d'organitzar-se, però no l'essència de la festa.

En definitiva, els Dijous de Berenar a Monòver són molt més que una simple excursió amb menjar: representen un ritual de comunitat, una reivindicació de les arrels locals i una manifestació viva del patrimoni cultural del poble.

Percepció i implicació de la població

Els Dijous de Berenar a Monòver són una festa molt ben percebuda per la població, ja que representa una tradició arrelada que continua essent un moment de convivència i germanor. Tot i els canvis socials i les noves dinàmiques, aquesta celebració manté una gran rellevància. La Mona de Pasqua, com a peça central del berenar, continua sent el símbol d'aquest dia, i encara que molts opten per celebrar-lo a casa o en espais privats, la festa manté la seua essència. La implicació de la gent i el seu desig de preservar aquest costum garanteixen la seua continuïtat, com un element fonamental del patrimoni cultural i gastronòmic de Monòver.

A) Agents i transmissió

Els Dijous de Berenar són una tradició arrelada a Monòver, una festa que any rere any reuneix famílies, escoles i veïns per compartir un costum gastronòmic i cultural que defineix la identitat local. El manteniment d'aquesta celebració no seria possible sense la implicació de tres agents fonamentals: els forners, que elaboren les mones amb receptes tradicionals; les escoles, que transmeten el costum a les noves generacions; i l'Ajuntament, que promou la festa amb activitats que enriqueixen el patrimoni local. Gràcies a ells, aquesta tradició continua viva i amb força, connectant passat, present i futur.

- **Els forners** són els encarregats de mantenir viu el costum d'elaborar mones fresques i delicioses, adaptades al gust de la població local. Així, els forns de pa de Monòver tenen una rellevància especial durant els Dijous de Berenar, ja que no només ofereixen un producte típic, sinó que també contribueixen a la conservació d'una tradició popular que és compartida i celebrada per tots els habitants. Actualment, Monòver compta amb huit forns que elaboren de manera anual la mona per als dijous de berenar: Panadería Aguilar, Panadería Blanes, Despatx de pa i dolços Juani, Forn de pa i pastissos Luís i Trini, Panadería Bollería Paquita, Panadería Serrano, El Fornet i Ecoespigas.

- Altres agents clau en la celebració dels Dijous de Berenar a Monòver són les escoles. Els col·legis juguen un paper fonamental en la difusió de la tradició entre les noves generacions. Els més joves són convidats a conéixer la història, les cançons i els costums dels Dijous de Berenar, ajudant a mantenir viva la tradició a través de l'educació i la participació activa. Moltes vegades, els alumnes participen en activitats relacionades amb la cultura popular local, com preparar la mona a classe o cantar cançons tradicionals. Aquesta implicació dels centres educatius permet que els infants entenguen la importància de la festa i la transmeten en el futur.

- Per altra banda, l'Ajuntament juga un paper clau en l'organització de rutes guiades pels voltants de Monòver durant els Dijous de Berenar. Aquestes rutes, que es fan cada any, tenen un gran èxit de participació i ofereixen als habitants i visitants l'oportunitat de conéixer els paratges rurals més pròxims al poble, tot gaudint d'un berenar en un ambient natural. A través d'aquestes activitats, l'Ajuntament fomenta no només la tradició, sinó també el coneixement del patrimoni natural i cultural de la localitat, creant espais de convivència i fomentant el turisme local.

Així, tant els forns, els col·legis, com l'Ajuntament són agents fonamentals per a la preservació i divulgació d'una de les tradicions més arrelades i estimades per la població de Monòver. Per vore la implicació d'aquests tres agents es pot consultar L'Annex 1, on s'han recollit diverses publicacions de les Xarxes Socials on queda patent aquesta implicació.

Mesures de salvaguarda

Perquè una tradició com els Dijous de Berenar continue viva i siga reconeguda com a patrimoni immaterial de rellevància local, és fonamental adoptar mesures concretes que en garantisquen la continuïtat i transmissió a les futures generacions. Algunes accions clau per a la seua salvaguarda serien:

- Incentivar als forns perquè continuen elaborant la mona tradicional mitjançant ajudes específiques, campanyes de promoció i publicitat per posar en valor el seu paper en la festa.

- Instar als col·legis a deixar les vesprades lliures els Dijous de Berenar perquè els xiquets i xiquetes puguen participar en la festa. A més, incloure en el currículum escolar activitats que expliquen la història i la importància d'aquesta tradició, organitzant tallers i eixides relacionades.

- Compromís de l'Ajuntament per continuar organitzant les rutes i activitats que fomenten la participació en aquesta tradició, assegurant la seua difusió i consolidació dins del calendari festiu local.

- Incentivar a les empreses perquè faciliten als seus treballadors la possibilitat de gaudir d'aquest dia. Així mateix, promoure la implicació de bars, restaurants i cases rurals per oferir opcions vinculades a la tradició de menjar la mona, creant així un atractiu gastronòmic i cultural.

Amb aquestes accions, assegurem que els Dijous de Berenar continuen sent una celebració viva i arrelada al poble, transmetent-se de generació en generació i reforçant la identitat de Monòver.

Valoració i justificació de la declaració

Els Dijous de Berenar a Monòver són una de les festes més arrelades i genuïnes de la localitat, amb un caràcter viu, singular i únic que els fa mereixedors d'un reconeixement oficial com a Bé d'Interés Local Immaterial. Aquesta festa ha perdurat en el temps sense perdre la seua essència, adaptant-se als canvis socials i culturals sense deixar de ser un punt de reunió, convivència i celebració.

El caràcter popular d'aquesta festivitat, basada en la simplicitat i la naturalesa, la fa especialment atractiva i representativa de la identitat monovera. Els Dijous de Berenar són una jornada en què el menjar, especialment la mona de Pasqua, es converteix en el símbol d'una convivència espontània, sense la necessitat de grans espectacles ni elements mòbils, com ocorre en altres festes més protocol·làries. És una celebració que no es caracteritza per la formalitat, sinó per la genuïnitat i l'espontaneïtat de les persones que participen, siguen en el camp o a casa, seguint una tradició popular que forma part del seu patrimoni cultural i gastronòmic.

A més, la manca de codis de vestimenta i la flexibilitat d'aquesta festa permet que qualsevol persona, independentment de la seua edat o condicions, puga participar-hi de manera inclusiva i accessible. Això li confereix una gran riquesa cultural i un valor immaterial fonamentat en la seua capacitat d'unir generacions i de mantenir vives les arrels culturals de la comunitat.

Els agents locals, com els col·legis i l'Ajuntament, també juguen un paper fonamental en la preservació i difusió d'aquesta tradició, assegurant que les noves generacions siguen conscients del seu valor històric i cultural. A través d'iniciatives com les rutes guiades, es fomenta el coneixement del patrimoni natural i gastronòmic de la localitat, mentre que els col·legis transmeten els valors de la festa als més joves, garantint que la tradició perdure en el temps.
Per tot això, els Dijous de Berenar mereixen ser reconeguts com un Bé d'Interés Local Immaterial, ja que representen una part fonamental de la identitat cultural de Monòver, amb un valor que va més enllà de la simple celebració festiva, i que contribueix a mantenir viu el patrimoni immaterial de la comunitat.

Annexos

- Difusió dels dijous de berenar a través de les Xares Socials dels forns, Col·legis i Ajuntament (Annex 1).
- Cançons de mona (Annex 2).
- Difusió dels dijous de berenar a través de la Premsa Local (Annex 3).
- Imatges dels dijous de berenar (Annex 4)

Cartes d'adhesió

- Cartes d'adhesió dels forns i les carnisseries.
- Cartes d'adhesió dels col·legis.
- Adhesió del Plenari Muncipal.

Bibliografia

Román Amat, José María (1997): *Diccionario enciclopédico ilustrado de Monóvar. Volumen I*, Museo de Artes y Oficios, Monòver.

Román Amat, José María (2001): *Diccionario enciclopédico ilustrado de Monóvar. Volumen II,* Museo de Artes y Oficios, Monòver.

Montoro Pina, Francisco (1999): *Monóvar, anécdotas y personajes de nuestra historia*, Ajuntament de Monòver, Monòver.

Correa i Marin, Ignasi (2023): "Els dijous llanders" en *Llibret de Falla de plaça Rodrigo,* núm. 7, Sagunt.

Amo, Joaquín (1973): L*'Onque Canyís. Estampes del vell Monòver*, Editorial l'Estel, València.

Annex 1

En aquest annex publiquem la repercussió dels dijous de berenar a les Xarxes Socials, a través de les publicacions realitzades pel col·legis i els forns de la localitat.

Colegio Divina Pastora de Monóvar is in Monóvar. · Segueix
48m ·

Dijous de berena

Mas que Ropa
1d ·

🎶Como sabéis, en Monóvar celebramos los "Jueves de Merienda" y nos comemos la "Mona".

Tradicionalmente, nos vamos a dar un paseo, a la montaña y con familia y amigos, al aire libre.

Por eso, desde Más que Ropa, os ofrecemos unos **bidones y botellas** de una calidad inigualable y a un precio de escándalo.

No tardes en venir a por tu botella porque vuelan.✈️

C/ Médico Juan Bellot, 2 - Monóvar (Alicante)
+34 647 84 60 63
masqueropa@masqueropa.es

Mostra la traducció

ecoespigas • Siguiendo

ecoespigas ¿Todo listo para este jueves de merienda?

Vuelve a disfrutar de una de nuestras tradiciones más ricas de forma saludable, con huevos de gallinas felices y con ingredientes 100% #ecológico

¿A quién le caerá el huevo en la frente? 😁
.
.
.
.
#ecoespigas #monadepascua #huevos #gallinasfelices #sinaditivos #salidable #alicanteinterior #alicanteturismo #tradicional

Les gusta a **floristeria_canyaeta** y **18 personas más**
2 de febrero de 2023

Añade un comentario... Publicar

Despatx de pa Ca Sole · Segueix
2d ·

Os recordamos que mañana tenemos la celebración de otro Dijous de Berena en Monóvar.

Ven a por la tuya al Despatx de pa Ca Sole

¡Que no se te olvide!

Mostra la traducció

Oscar Azorin Martinez
16 gener a les 7:33 ·

Hoy a petición popular tenemos la primera avanzadilla de los jueves de merienda 2025💪💪💪👏👏👍👍👍

Mostra la traducció

El Fornet · Segueix
6 febrer a les 8:44 ·

Muy buenos días,!!!
En el FORNET ya estamos preparados para el tercer JUEVES DE MERIENDA.
No te puedes perder las mejores TOÑAS Y MONAS del universo!!!
Haz tus encargos al 661830995....
Y que no te lo cuenten!!!!!😜

Mostra la traducció

Jose Joaquin Quiles Martinez
23 gener a les 7:02 ·

Muy buenos días,amigos!!!
Hoy es el primer JUEVES DE MERIENDA...en el FORNET os hemos preparado las típicas MONAS Y TOÑAS.
Para tus encargos llama al 661830995.
Ya sabes siempre la mejor calidad al mejor precio!!!!

Mostra la traducció

Ceip Azorín Monòver
4d ·

DIJOUS DE MONA a la Rambla. Hem anat acompanyades d'Adrià tècnic de medi ambient del nostre Ajuntament. Ens ha anat contant diferents històries al voltant del pont de l... **Mostra'n més...**

Radio Elda Cadena SER · Segueix
26 gener a les 9:40 ·

🍷GASTRO: Viñas y Relatos", con el enólogo y narrador Rafael Poveda: "Dijous de Berena". 🍷🌰
Poveda: "Recuerdo perfectamente que mis maestros acompañaban la merienda con un barrilito de vino. Y los niños pensábamos: "Cuando sea mayor, nosotros también empinaremos el codo."

https://cadenaser.com/.../vinas-y-relatos-con-el-enologo.../

Mostra la traducció

DIJOUS DE BERENA(R)

Dijous, 2 de febrer (16.00 h)

Ruta per la Rambla del Salitre.
Lloc de trobada: Parc del Salitre (junt al quiosc).

Dijous, 9 de febrer (16.00 h)

Ruta pel paratge dels Molins.
Lloc de trobada: Parc de l'Albereda (junt al quiosc).

Dijous, 16 de febrer (16.00 h)

Ruta per la Pedrera i la Canyadeta.
Lloc de trobada: Plaça del Convent.

Més informació i reserves:

Touristinfomonover@gmail.com.
671 283 027.
Tourist Info Monòver (Carrer Quiles Mollà, 3).

AJUNTAMENT DE MONÒVER

DIJOUS DE BERENA(R) 2024

Els Molins (18/01/2024)

Ruta pel Paratge dels Molins, amb visita a la granja de la formatgeria de "Los Molinos".
Lloc de trobada: Quiosc del Parc de l'Albereda (16.00 h).

La Rambla (25/01/2024)

Ruta pel paratge de la Rambla del Salitre.
Lloc de trobada: Quiosc del Parc del Salitre (16.00 h).

La Canyadeta (01/02/2024)

Ruta a la Canyadeta, amb visita a les instal·lacions d'Ecoespigas i als refugis de picapedrers.
Lloc de trobada: Plaça del Convent (16.00 h).

L'Estació (08/02/2024)

Ruta a l'Estació de Monòver i a "la bassa dels patos".
Lloc de trobada: Plaça de Bous (16.00 h).

Més informació i reserves:
touristinfomonover@gmail.com, 671 283 027, Tourist Info (Carrer Teatre, 3)

Dijous de berenar

Natura·patrimoni·tradicions

Dijous 13 de febrer, a les 16.30 h

Excursió a **la Pedrera i la Canyadeta**.
Lloc de trobada: Plaça de l'Exconvent.

Dijous 20 de febrer, a les 16.30 h

Excursió a **la Rambla del Salitre**.
Lloc de trobada: Parc del Salitre, encreuament amb el carrer d'Emilio Castelar.

17 de FEBRER - 16:30H.
Punt de trobada: PORTA D'ENTRADA AL PARC DE L'ALBEREDA

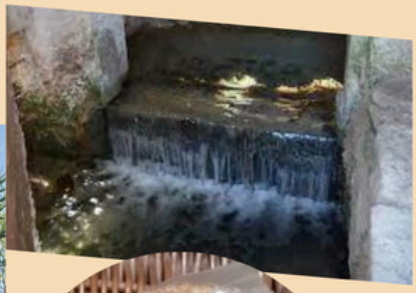

RUTA ALS MOLINS
amb visita a la formatgeria "Los Molinos"

Dijous de berena

RUTA A LA PEDRERA-CANYADETA

24 de FEBRER - 16:30H.
Punt de trobada: PLAÇA DE L'EXCONVENT

*No oblideu portar-vos la Mona

AJUNTAMENT DE MONÒVER

Reserves:
Tourist Info Monòver (C/Quiles Mollà, 3)
671 283 027 / 966 960 179
touristinfomonover@gmail.com / turismo@monovar.es

Som Patrimoni

Febrer 2020

Dijous 13 de febrer, a les 16.30 h.

Dijous de berenar. Excursió a la Pedrera i la Canyadeta.
Lloc de trobada: plaça de l'Exconvent.

Dissabte 15 de febrer, a les 11.00 h.

Visita al Museu d'Arts i Oficis. Preu 5 €.
Reserves: 966960179, reserves@monovar.es i Tourist Info.

Dijous 20 de febrer, a les 16.30 h.

Dijous de berenar. Excursió a la rambla del Salitre.
Lloc de trobada: Carrer Emilio Castelar.

Diumenge 23 de febrer, a les 11.00 h.

Visita al cementeri de Monòver.
Lloc de trobada: plaça de bous. Places limitades.
Reserves: 966960179, reserves@monovar.es i Tourist Info

*Així mateix, pots reservar qualsevol ruta del nostre catàleg en l'oficina de turisme.

AJUNTAMENT DE
MONÒVER
Regidoria de Patrimoni

Dijous de berena(r)

2025

La Canyadeta (23/01/25)

Lloc de trobada: Plaça del Convent (16.00 h)

La Rambla (30/01/25)

Lloc de trobada: Quiosc del Parc del Salitre (16.00 h)

Les Cases del Senyor - El Xinorlet (06/02/25)

Lloc de trobada: Aula de la Natura (16.00 h)

Jocs Populars al Parc del Salitre (13/02/25)

Lloc de trobada: Quisoc del parc del Salitre (16.00 h)
A càrrec de Study-On

Els Molins (20/02/25)

Lloc de trobada: Quisoc del parc de l'Albereda (16.00 h)

Taller de Catxerulos al Parc del Salitre (27/02/25)

Lloc de trobada: Quisoc del parc del Salitre (16.00 h)
A càrrec de Study-On

Inscripcions: touristinfomonover@gmail.com, Tourist Info i 671283027

Annex 2

En aquest annex transcrivim les principals cançons populars vinculades amb els dijous de berenar. Totes les cançons han extretes de https://web.ua.es/es/canpop/canpop-canconer-popular-valencia.html

Anemon xiques

Anemon xiques
Anem-(m)on xiques que hui és dia de berena
allà a la Rambla o a la Pedrera.
Jo no vull dir-vos que agarreu la borratxera,
lo que volem és passar un dia de primera.

Anem-(m)on xiques i no olvideu les cistelles
que són precises pa les parelles
en estos dies de tan goig i d'alegria
que ja en la vida no han de vindre més.

Después de ju(g)ar al rogle
i de saltar a comba
i correr les junqueres
que és un joc divertit.

Después posen acuerdo pa la berena,
la dona busca a l'home,
la nòvia al seu marit.
Lleven de companyeros
als pollos postineros
que el xarleston i el tango
saben molt bé ballar

Devall del pontet

De baix del pontet venim,
la mona mos hem menjat,
tot el vi mos hem begut
i no mos hem emborratxat.

Boletín, boletín, boletín,
al saivén, al saivén, al saivén,
si me das una copa de vino
yo te lo diré, yo te lo diré.

Le doy un tiro al trabajo,
viva la gandulería,
la noche para ir de juerga,
para descansar el día.

Ja mos hem menjat la mona

Ja mos ham minjat la mona
ja mos ham begut el vi
en la Casa la Xamorra
mos han sacat un conill.
Ai, conill, conill,
quantes puces tens!
En la Font del Pi
t'han sacat la pell!

Ja tenim la mona aquí

Ja tenim aquí] la mona,
festes d'esclaflit i fona.
La cançó de la pelona
i la corda p[er] a salta[r].
Ja tenim aquí [e]l gran dia,
a on el mal de cap s'olvida,
ix a flote l'alegria
i t'alforres de sopa[r].

Ai, la tonya que bona està!
Ai, la xica què guapa va!
Ja no estic malhumora[d]a,
ara ja tinc propo[r]sió.

Quatre nòvios p[er] a tria[r],
eixits de quintes ja i en bona col·locació.
I aunque diuen que el café espavil·la
i p[er] a sustos és molt bona la til·la,
jo estic loca per un xic
d'eixos de colp i repic
i si no se me declara
jo mateixeta s'hu dic.

Tara, ta, ta!

Les costums s’han perdut

[...]
Llevàrem la cistella plena
p[er] a que no mos falte res:
faves, unes quantes carxofes,
frita[d]a de conill i un barril ben ple.
faves, unes quantes carxofes,
frita[d]a de conill i un barril ben ple.

El rellonge de la Torre
estan tocant es deu,
mo[s-e]n anem tots de mona.

Ella va a Xinorla

[...]

Barbereta sí,
Barbereta no.
Hui la dóna lleva el cap
com un meló.

Si tu no me quieres
hu senc per ta mare
perquè en tots e[l]s puestos
s'entrava debades.

Ja se que me vols
i tu a mi m'agra[d]es
però en esta mona
vullc més a les frita[d]es.

Annex 3

En aquest annex expliquem la repercussió dels dijous de berenar a la premsa local, comarcal i autonòmica durant als anys 2024 i 2025.

Cadena Ser (24/01/2025):

Viñas y Relatos", con el enólogo y narrador Rafael Poveda: “Dijous de Berena»

https://cadenaser.com/comunitat-valenciana/2025/01/24/vinas-y-relatos-con-el-enologo-y-narrador-rafael-poveda-dijous-de-berena-radio-elda/?fbclid=IwY2xjawIb96dleHRuA2FlbQIxMAABHUrj6UV-7yZ41KQVIGLHOpuP2XiRobmT13s7H4XCvu73Q6-LK-1PGYloqw_aem_46fhNkgaoTrxsaoLmbBArg

Monóvar.com (12/01/2024):

Monóvar celebra los «Dijous de Berena» con actividades culturales y gastronómicas

https://www.monover.com/monovar-celebra-los-dijous-de-berena-con-actividades-culturales-y-gastronomicas/

El Periodic.com (25/02/2025):

Vuelve el Dijous Llarder, la festividad que reúne gastronomía y tradición en la Comunitat Valenciana

https://www.elperiodic.com/vuelve-dijous-llarder-festividad-reune-gastronomia-tradicion-comunitat-valenciana_1003699

Què fas? (30/01/2025)

DIJOUS DE BERENA(R)

https://quefas.es/events/dijous-de-berenar/

Ocio en Alicante.com (17/0272024)

Jueves de merienda en Monóvar

https://ocioalicante.net/evento/mon%C3%B3var/ocio-familiar_actividades-al-aire-libre_senderismo/jueves-de-merienda-en-mon%C3%B3var/?id=63445

La teua Ràdio (20/01/2025)

Comença la celebració dels “Dijous de Berena”a Monòver

https://www.lateuaradio.com/informatius/comenca-la-celebracio-dels-dijous-de-berenaa-monover/

Annex 4

En aquest apartat compartim algunes fotos dels actes organitzats entorn als dijous de berenar

Cartes d’adhesió

Adhesions institucionals

- Aprovació de la moció per part del plenari municipal

Col·legis

- CEIP Escriptor Canyís
- CEIP Cervantes
- CEIP Azorín

Forns

- Despatx de ca Sole
- Despatx i dolços Juani
- El Fornet
- Forn de Trini
- Panaderia Canyadeta
- Panaderia Serrano
- Pa de Paquita
- Panadería Blanes
- Panadería Aguilar

Carnisseries

- Carnisseria de Laura
- Carnisseria de Merceditas
- Carnicería Manolo
- Carnicería Albert
- Carnicería Alberto
- Carnisseria Beni
- Carnisseria Javi